

הם שני האחים המפורסמים ביותר בציבור החרדי:
הראשון, ר' מאניס פרידמן, נחשב למרצה החרדי
הכי נצפה בעולם, והשני, ר' אברהם פריד, הוא ענק
הזמר החסידי שדור שלם גדל על קולו | לראשונה
בחייהם הם נפגשים לשיחה משותפת על בית אבא,
על ייחוס, על קריירה ועל שליחות

רפאל וואהל, ניו יורק
צילום: איציק רויטמן

נקודת התחלה: שני ילדים גדלים בבית אחד ויוצאים לדרכים
הניגון של
אבא
היסטורי מרגש -- בתפישת הבית והחברים חוזרים בעולם
מפגשים מיוחדים: גזעם טריים שונים סובבים לדרכים

כל אחד ושליחותו שלו. הרב
מאניס פרידמן ור' אברהם פריד

הכני מפורסמים בעולם היהודי. האחד נולד בפראג, השני בניו יורק. האחד הוא בכור האחים, השני הוא הצעיר שבהם, אך כל אחד מהם בדרכו משפיע על מאות אלפי יהודים בכל העולם.

האחד הוא הרב מנחם מאניס הכהן פרידמן, המרצה היהודי הגדול בעולם, השני הוא ר' אברהם שבתי הכהן פרידמן, הזמר היהודי הנשמע ביותר בעולם, מי שמוכר יותר לכולנו בשם הבמה שלו ר' אברהם פריד.

שלוש עשרה שנים מפרדות ביניהם, אך את האהבה, הערצה והפרגון ההדדי אי אפשר להחמיץ.

והנה נסגר המעגל: לראשונה בחייהם המקצועיים חוזרים שני האחים בריאיון נוסטלגי משותף אל המקום שבו הכל התחיל, אל הבית שבו גדלו, אל הייחוס המפתיע שנחשף לראשונה. הם ידברו על ההצלחות והכישלונות, ובעיקר ינסו לענות לשאלה: איך מצליחים להישאר אנשים רגילים בצל התהילה.

כאשר שאלנו היכן יתקיים המפגש, לפריד לא היה ספק: 'ואת' לרבות אחיך הגדול. 'אני אגיע לביתו של ר' מאניס'.

אם יש משהו שמגדיר את האישיות של שני האחים הללו הוא ביישנות טבעית, שעומדת בסתירה מוחלטת למקצוע שבוחר כל אחד מהם. כמובן, להם עצמם ברור שלא הם בחרו את המקצוע, אלא הוא זה שבחר אותם: 'אנחנו שליחים של הקב"ה' אומר כל אחד מהם בשפתו שלו. הביישנות הזו לא נעלמת מעיניי כאשר ר' מאניס פותח לנו את הדלת בחיכוך הלבבי. הבית הפשוט שאליי אני נכנס הוא ניגוד גמור לכל מה שאמריקה החומרית מייצגת, מעין קריאת תיגר והוכחה ניצחת לשיטה שאותה מנחיל בעל הבית לרבות יהודים: 'לא ביקשתי לבוא לעולם', זועק המוטו שלו, ואם הקב"ה שלח אותי לעולם, חבל לבזבז זמן על שטויות כמו בית רחב מידות.

תוך כדי המתנה לבואו של האח הצעיר, אני מבחין בוויית העין שר' מאניס ניגש למקרר להוציא מוצרים לארוחת ערב שאותה יכין בעצמו עבורו ועבור הרבנית. הנה עוד הוכחה לכך שהספרים וההרצאות ב'שלום-בית' שר' מאניס מנחיל להמונים, אינם תאוריות, אלא תוצאה של הנהגה אישית.

כעבור דקות מופיע אברהם'ל, מתנצל בביישנות על האיחור. אנחנו מתיישבים בסלון הצנוע, לא לפני שהאחים שחולקים יחד ניסיון רב שנים במדיית המונים, שואלים באדיבות את הצלם איציק שמצלמתו מוהבהבת כבר פלאשים בקצב על אנשי, אם התמקמו לשיעור רצונו.

אנשים מכירים אתכם בזכות מה שאתם מייצגים, האחד הרב והמרצה ששיעוריו זוכים למיליוני השמעות והשני הזמר היהודי המפורסם בכל הזמנים. במסגרת פרויקט החג 'מעגלים' אנחנו רוצים להכיר

שציפינו נחשפת בפנינו יריעה היסטורית נדירה, על יהודים שבכל נקודות זמן, גם ברגעים הקשים ביותר, עשו הכל כדי לחזק ולסייע ליהודים אחרים ברוחניות ובגשמיות.

ייחוס מגליציה לרוסיה הקפואה

"סבא הגאון רבי אברהם איסר פרידמן היה אדם מיוחד", פותח ר' מאניס. "הוא היה רבה של עיירת הקיט קרעניץ"

היסודות החסידיים מגליציה. הסב רבי מאיר ישראל פרידמן ובנו ר' יעקב משה ז"ל אביהם של האחים

לביקור ארוך בסיביר", הוא אומר בסרקוזם, "אבא מסר שם את נפשו עבור כיבוד אב ושמירת שבת, כשעבד במשמרות כפולות, כדי שלא הוא ולא אביו יצטרכו לעבוד בשבת.

"בחסות הפלישה הנאצית לרוסיה ב-1941 הם הצליחו להשתחרר ולהגיע לטשקנט שבאזובקיסטן, שם החל אבא לפעול במסירות למען הפליטים הרבים. באחת הפעמים צעד יותר משלושים קילומטר בנעליים מרופטות, במטרה להביא אוכל לאלמנה מורעבת ושבע

בצילו גדלו הורינו. הקדושת ציון' מבאבוב זצ"ל

בנותיה הצעירות. במהלך הדרך אף נאלץ להילחם בכלבי בר שניסו לתקוף אותו. "שם הקים את ביתו עם אבא שהייתה גם היא בת גדולים. אביה הגאון רבי יוסף ברוך רייכברגר היה רב בחרסון. לאחר המהפכה הבולשביקית, הממשלה הקומוניסטית הכריזה עליו "טפיל", בגלל ה"פשע" להיות רב, ובכך נשללה ממנו האפשרות להתפרנס. זה לא נמנע ממנו להמשיך להפיץ יהדות בכל מיני צורות, עד שנעצר בעוון השמעת "מוזיקת חזנות יהודית". אמא הייתה מספרת שהם פשוט רעבו ללחם."

אברהם'ל מוסיף פרט מעניין: "אמא הגיעה ממשפחה מאוד מיוחסת. מצד

אימה הייתה נכדת הבעש"ט זי"ע, ומצד אביה נכדת הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע. היא סיפרה לי שכאשר ההורים שלה נחשפו למסירות הנפש של אבא בעזרה לפליטים, הם החליטו על אתר לקחת אותו לחתן."

מולדת מאסר וילדות בפראג

"אחרי המלחמה", ממשיך ר' מאניס, "הגיעה המשפחה המורחבת לפראג, שהייתה תחנת ביניים לניצולי שואה רבים בדרך לצאת מעמק הבכא. אבא ואמא נכנסו לתחום ההצלה במטרה לחלץ לארצות החופש אלפי יהודים שמסך הברזל הקומוניסטי, שהשתלט גם על צ'כסלובקיה, מנע זאת מהם. כדי שהחלטתם לא תשפיע על המשפחה המורחבת, דאגו למלט קודם את ההורים והאחים, בעוד הם עצמם נשארו מאחורי מסך הברזל.

"השליחות שנטלו על עצמם הייתה מסוכנת מאוד וכללה זיוף אשרות כניסה, הברחות גבול ונתינת שוחד לפקידי מדינה וממשל שונים. במקביל יצר אבא קשרים אישיים עם הקונסולים של גואטמלה וסן-סלבדור, ובאמצעותם הצליח להשיג אשרות לעוד אלפי יהודים.

"בפראג נולדתי, אך כעבור תקופה קצרה נעצר אבא על ידי הסובייטים, בעקבות מעצר של שני בחורים תמימים שלא יכלו לעמוד בעינויים הקשים, והסגירו את אבא כמי שדאג להם לאשרות.

"במשך חצי שנה ישב אבא במאסר וסבל עינויים קשים כשניסו לגרום לו לספר מי עוד שותף לפשע. באותו זמן נותרה אמא לגדל לבדה אותי ואת שתי אחיותיי. אחרי חצי שנה של מאמצים וכסף רב שסבא שלח מאמריקה, אבא שוחרר, ויצאנו לארה"ב."

ר' אברהם מוסיף אנקדוטה שאימו סיפרה לו: "באונגריה בדרך לארה"ב אמא חלתה מאוד. לא היה שם מטבח כשר, כך שכמעט לא היה לה מה לאכול. אך אז הגיע אחד היהודים שניצל בזכותם, והעניק לה מהאוכל שהביא איתו, וכך סייע בידה להתאושש."

רבים חושבים שתודעת השליחות שגרמה לכם להגיע למקומות וללבבות שאף אחד לא הצליח לכבוש קודם, מגיעה מחב"ד. מסתבר שהשורשים נמצאים שם הרבה קודם?

"אכן השורשים היו שם תמיד", מאשר ר' מאניס בחיך. "אך הרבי זי"ע נתן לנו את הכלים למנף את הרצון לאפיקים הרבה

יותר רחבים, שישפיעו על כל העולם, ולא רק על הסביבה הקרובה."

איך קיבלו ההורים שהגיעו ממוחצות אחרים את העובדה שבניהם הפכו לחסידי חב"ד, ועוד שליחים?

ר' אברהם: "הם לא רק הסכימו, הם אלו שמסרו אותנו, כל שמונת ילדיהם, לרבי. אומנם אבא נשאר חסיד בלאז'וב, והיה גם מקורב לבית באבוב, אבל אותנו הוא העניק במתנה לרבי."

ר' מאניס: "חשוב להבין שבאותן שנים היהדות החרדית נבנתה מחדש, וכל אחד חיפש מקום רוחני לילדים שלו. כל החצרות המפוארות שראים היום נבנו ברובן מיהודים שלא היה להם קשר לאותה חצר לפני השואה. כך גם בליובאוויטש החלק הגדול בכלל לא הגיע ממשפחות שורשיות. החסידים המקוריים נשארו ברובם מאחורי מסך הברזל במקרה הטוב או בסיביר במקרה הפחות טוב, או נעקדו על ידי הנאצים בשנות הכיבוש במקרה היותר גרוע.

"אומנם אבא קבע את מקום תפילתו אצל הרבי מבאבוב, רבי שלמה'לע זצ"ל, שבאותם ימים שכנה חצרו בקראון-הייטס, אך אנחנו נשלחנו ללמוד בחב"ד."

המודל בעקבות הקלטת הראשונה

ר' מאניס משתף אותנו בסיפור מדהים מהשנים בצילו של הרבי מבאבוב זצ"ל: "באותן שנים של אחרי המלחמה, ה'רוב' - כפי שמכנים בבאבוב את האדמו"ר - ניסה לקומם את ההריסות ולהקים הכל מחדש. לאט לאט התקבצו להם עוד ועוד משרידי חסידי באבוב שנוצרו לכל רוחות העולם.

"יום אחד פגש ה'רוב' ברחוב יהודי מגולח, בעל פנים מוכרות. ארך לו קצת זמן לזהות שאותו יהודי היה בעל תפילה בבאבוב שבגליציה. ניגש אליו ה'רוב' והזמין אותו להתפלל תפילה אחת לפני העמוד בשבת. היהודי לא יכול היה לסרב, הגיע וכובד ב'קבלת-שבת'.

"בגמור התפילה הודה לו ה'רוב' והזמין אותו להגיע גם למוחרת ולקבל 'מוסף'. היהודי התחיל להתחמק שהוא לא יודע אם הוא יכול, ונפרד בברכת 'גוט שבת'.

"הגיע שבת בבוקר והיהודי איננו. ביקש ה'רוב' מבנו, לימים האדמו"ר, רבי נפתלי זצ"ל שילך להביאו לתפילה.

"בדרך לביתו של היהודי, נדהם רבי נפתלי למצוא אותו יושב על ספסל בפארק מעשן סגרייה וקורא עיתון. רבי נפתלי נחרד, הפטיר 'גוט שבת' וברח."

"כשחזר שאל אותו אביו: 'היכן הבעל תפילה?' ורבי נפתלי ענה: 'מצאתי אותו, אבל הוא יושב ומעשן סיגריה, כיצד יכולתי לקרוא לו?!' אמר לו ה'רוב': 'תחזור בחזרה, ותבקש ממנו לבוא להתפלל'. ואז אמר לו את המשפט הבא: 'לא הוא מעשן, ה'דייטש' (הגרמני) מעשן'. רבי נפתלי הלך כמובן להביא אותו, וה'רוב' כיבד אותו במוסף.

"כעבור שנים נכנס אל הרבי מבאבוב זצ"ל יהודי מבוגר שזקנו יורד על פי מידותיו ושאל אותו: 'האם ה'רבי' מזהה אותי? אני הבעל תפילה מבאבוב. הגעתי להזמין את ה'רוב' לשבע ברכות שאני עורך לנכד שלי'.

"ה'רוב' לקח איתו את בנו רבי נפתלי והגיע לשמחה. כשבכנסו ישבו באולם מעל 100 נכדים ונינים של אותו יהודי כולם שומרי תורה ומצוות. פנה ה'רוב' לבנו ושאל: 'נו מי עישן? הגרמני עישן, לא היהודי'."

ר' אברהם מוסיף: "גם אחרי שחזרת הקודש שמילאו את קראון-הייטס עקרו לבורו-פארק, סבא ואבא נשאר קרובים לבית בלאזוב ובית באבוב. במשך שנים זכיתי להסיע את סבא לסליחות בבלאזוב בבורו-פארק. לשניהם היה קשר קרוב גם לרבי, בפרט אחרי שזכו לראות את כל בניהם צומחים לתלמידי חכמים רבנים ושלוחים. חוץ ממני". הוא אומר בענווה. "אתה השליח הגדול מכולנו, כולנו מנסים ללכת בעקבותיך", מזדעק ר' מאניס להגן על כבוד אחיו הצעיר. "ההקפדה שלך לנצל כל הופעה לאמירת דברי תורה, נתינת צדקה פומבית על הבמה והנחלת יהדות, הופכות אותך לאחד השליחים הגדולים ביותר".

"בדיקו להפך", מנן ר' אברהם על כבוד אחיו הגדול. "אתה היית מודל החיקוי שלי. איני יודע אם אתה יודע", הוא פנה אליי, "אבל אחי ר' מאניס היה מודל השראה עבורי. הוא היה הרב הראשון בהיסטוריה שהתחיל להוציא קלטות של שיעורים ביהדות. ממנו הכל התחיל". בכלל לכל אורך השיחה בולטת ההערכה ואפילו ההערצה ההדדית בין האחים. היא בולטת במיוחד כשר' מאניס מתחיל להרצות בפנינו את משנתו המיוחדת, שהצליחה לעשות מהפך בחייהם של כל כך הרבה יהודים בעולם. הדקות חולפות ור' אברהם יושב ומקשיב בדומייה. כאשר השעה מתארכת אני שואל אותו בחשש:

"אינך ממהר?" "להפך", הוא עונה לי. "אני רוצה לנצל כל דקה".

השיטה 5 מיליון השמעות

עשרות אלפי תלמידות התחנכו במהלך השנים בסמינר הראשון בעולם ליהדות, שהקים ר' מאניס במקום שליחותו במינסוטה, בעודו אברך צעיר בן 25. רוב התלמידות הגיעו מבתים שבהם לא שמרו מצוות במשך דורות. אך ר' מאניס בדרכו

אל תהיה בעל טוב יותר, פשוט תדאג לאשתך. אל תהיי אישה טובה יותר, רק תתמכי בבעלך. אל תהיי אמה טובה יותר, פשוט תטפלי טוב בילדים שלך". ואז מגיעה שורת המחץ: "תתמקדו ב'מקבל' ולא בכמה טוב 'אתם' נותנים. כי כשאת מוחליטה להיות אמה טובה, התוצאה תהיה תסכול, מתח, שיפוט, ביקורת, מרמור. את כל אלו אתם מזמינים לעצמכם במו ידיכם. תחשבו על מה שהילד צריך, ופשוט תעשו את זה. האם זה יהפוך אתכם לאבא או אמה טובים

ילדות על במות. אברהם'ל פריד כילד פלא

הוא היה השראה שלי. האחים ר' מאניס (כתיוונק בפיאג) ואברהם'ל

השראה השיר של ר' מאניס

מה גורם לשני בחורים להחליט החלטות אמיצות ולא קונבנציונליות: האחד להפוך לשליח בשנים שבהן אפילו אברכים בקושי הסכימו לעשות זאת, ועוד במקום שאין בו כמעט לחלוחיות יהודית, והשני להוציא תקליט בתור בחור? ר' מאניס: "זה התחיל מקושי אישי שחוויתי בשנות לימודי בשיבה. באותם ימים מגידי השיעורים לא היה תמיד הכי

אני מפנה את השאלה לר' אברהם: מה גורם לבחור ישיבה במיטב שנותיו להחליט להפוך לזמר ועוד להוציא תקליט?

"גם אם אשמע מתחסד, היה בכך ממד של מסירות נפש. זה לא הגיע ממקום של רצון להתפרסם. זה בכלל לא בא ממני, המציאות החליטה עבורי, וכאשר השתכנעתי שהאלבום, שכלל שירים כמו 'אני מאמין' המפורסם, 'קל ההודאות', 'וקרב פזוריני', יכול להשפיע גם על יהודים שצריכים חיזוק ברוחניות, שמתי בצד את החששות משידוכים

הרהיטות שהופכת לבבות. ר' מאניס בעבודתו כמתרגם בזמן אמת בהתוועדות של הרבי מליובאוויטש זצ"ל בחדר הפעילות של חברת JEM ששידרה את ההתוועדות

מקצועיים, והרגשתי שאני לא מצליח להתחבר. "יום אחד הגיעה קבוצה של סטודנטים יהודיים לסניור בקראון-הייטס ונודע לי שבמרכז הסניור תתקיים הרצאה על יהדות. הייתי בחור סקרן. התגנבתי פנימה ונדהמתי לראות שכאשר לוקחים את המושגים הכי מורכבים ביהדות או חסידות ומנגישים אותם אפילו לאנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, אבל בשפה שלהם, זה מחולל פלאים. זה שינה לי את כל ההסתכלות על דרך הלימוד שלי, והחלטתי שזה מה שאני רוצה לעשות. אני זוכר שבשונה מרבים ישבתי בשיבה על קוצים, ממש היכיתי להתחתן, כדי שאוכל לצאת לשליחות, זה בער בי".

וכדומה ולאחר קבלת ברכתו של הרבי מליובאוויטש זצ"ל הסכמתי להשתתף בו. אגב, הרבי הורה לי אז לכתוב על האלבום שאסור לשמוע אותו בשבת ויום טוב ומאז הקפדתי לכתוב זאת על כל האלבומים. כל כך התביישתי וחששתי, שלא הסכמתי שיכתבו עליו את השם האמיתי שלי. כך נוצר השם שהפך בהמשך לשם המסחרי שלי 'אברהם פריד'. "האמת היא שתודעת השליחות הזאת התחילה כשהייתי ילד קטן. היינו שכנים של הרבנית חנה ע"ה אימו של הרבי זצ"ל, שהייתה אישה מופלאה, שבמסירות נפש עקרה להתגורר עם בעלה הגה' צ' ר' לוי יצחק זצ"ל רבה של דניפרופטרובסק כאשר הוגלה לקזחסטן בעוון הפצת יהדות. היא שמעה בשבתות וחגים את הזמירות מהבית שלנו, שעליהם הקפיד

אבא מכל משמר לפי הנוסח שקיבל מבית אבא, וזה ממש החיה אותה, עד כדי כך שהיא אפילו סיפרה לבנה על הנחת רוח שזה עושה לה.

"בעקבות כך היא ביקשה מאימי שתביא אותי לשיר לה מדי פעם, וכך כשהייתי רק בן ארבע זכיתי לשיר בפני הרבנית ע"ה ולשמח אותה. ייתכן, הוא אומר במבט מהורהר, "שכבר אז חדרה לתודעה שלי הידיעה שיש לי יכולת לשמח אנשים, זה השפיע על כל ההסתכלות שלי על הנושא.

"אני זוכר שבאחת הפעמים הרבנית העניקה לי 'קוודר' (מטבע של 25 סנט). נתינה די מכובדת בימים ההם. רצתי מלא שמחה לחנות צעצועים וקניתי אקדח מים. לצערי אין לי היום לא את ה'קוודר' ולא את אקדח המים.

"אנשים שואלים אותי אם זכיתי לשיר בפני הרבי. התשובה היא לא. למיטב ידיעתי הוא גם מעולם לא שמע שיר שלי. לרבי שמעולם לא יצא לחופש, לא היה זמן לדברים כאלו. אבל אני נזכר שבשנות הילדות שלי כן זכיתי לשיר בפניו. הרבי הקפיד לבקר את אימו כל יום. חוק ולא יעבור. אנחנו, שידענו את השעה המדויקת, נעמדנו ליד החלון, וכשהיה עובר היינו דופקים ומנופפים בידינו לשלום והוא בענוותנותו היה משיב לנו. כשמוזג האוויר אפשר היינו מחכים בחוץ וכשהרבי עבר הייתי שר לו והוא עודד בידי את השירה.

"עד היום יש לי תחושה שהרבי נתן לי יותר זמן והתייחסות מהרגיל, כהכרת הטוב על כך ששרתי לאמא שלו. הוא ענה על כל המכתבים ששלחתי, נתן לי הוראות, ובכלל העניק לי יחס יותר מיוחד, אפילו שאני בסך הכל זמר", הוא אומר בהצטננות.

"אגב זה הזמן לגלות שכל השירים שלי באנגלית התבססו על מילים מהתוועדות של הרבי שתרגמתי לאנגלית, כדי להעביר את המסרים לכמה שיותר יהודים. כך גם שיר הנושא של האלבום הראשון שלי Jew Will Be Left Behind (אף יהודי לא יישאר מאחור), שנכתב בעקבות דברי הרבי זצ"ל ש'שכשחמשיח יגיע הוא יעלה איתו את כל היהודים לארץ ישראל ואף אחד לא יישאר מאחור. כך גם קראתי לאלבום.

"יש לי זכויות יוצרים בשיר הזה ובאלבום כולו", מפתיע ר' מאניס. "באמת?" שואל ר' אברהם ומתנצל: "אחרי שלושים אלבומים ועוד עשרות סינגלים, מתחילים לשכוח". "ההשראה הגיעה בעקבות סיפור שסיפרתי לך. באחד הימים נסעתי ברכבת

הרב מאניס:
"התגנבתי פנימה ונדהמתי לראות שאפשר לקחת את המושגים הכי מורכבים ביהדות ונגישים אותם לרחוקים"

התחלת וביציאה פגשתי יהודי שלא שמר תורה ומצוות. התחלתי לדבר איתו יהדות על רגל אחד, כשהרגל השנייה שלו בדרך לעלות לרכבת. הבנתי שאין לי יותר מדי זמן, ואמרת לי את המשפט הבא: 'גם אם אתה לא מעוניין דע לך שאנחנו חייבים אותך, כי כשמישהו יגיע הוא לא יוכל לעלות בלי שהוא ייקח איתו כל יהודי, כך שבלעדיך אף אחד לא הולך'. כשהגעתי הביתה סיפרתי לך על כך והחלטת לעשות מזה שיר".

"הנה יש לך סקופ", מפטיר לעברי ר' אברהם בהנאה בלתי מוסתרת של פרגון.

כוכבות שהצלחה לא תעלה

אברהם פריד הוא תופעה נדירה בכל פרמטר. יהודי שבמשך ארבעה עשורים שולט שליטה בלתי ניתנת לערעור בפס הקול של כולנו. הוא זכה להיות הזמר הכי מושמע בהיסטוריה היהודית, שיריו הפכו לנכסי צאן ברזל בכל סוגי המגזרים והגיעו לכל מקום בעולם. גם היום אחרי ארבעים שנה לא נס לחו והוא מוזמן להופיע בכל רחבי העולם.

על אף הכל כל מי שמכיר אותו אישית יודע שמעל הכל בולטת באישיותו פשטות נדירה, שמדומה בכל פעם מחדש את אלו שפוגשים בו לראשונה ומצפים ליחס מרוחק כמנהגם של אנשים שהגיעו למעמד כזה. הם נתקלים בחיך כובש נטול גיגונים ונועם הליכות, שיכולים לשמש מודל חיקוי לכולנו כיצד לא לגרום לתהילה להשפיע על האישיות.

והשאלה המתבקשת מופנית לשני האחים כאחד. בדור שבו כל עוזר זוטר למנכ"ל או אישיות בכירה, דואג להעניק לכולם את התחושה שהוא מבחר המין האנושי, כיצד מצליחים לשמור על צלם אנוש בצל התהילה?

"חשוב להבין" אומר ר' אברהם בגילוי לב, "שיש כמה גישות כיצד להפוך לזמר. יש מי שעושה זאת כדי להתפרנס ולהפוך למה שקוראים היום 'כוכב', זה בסדר ומוותר; ויש מי שהולך למוזיקה בתור שליחות. כשאני התחלתי לעסוק במוזיקה, המחשבה שלי הייתה שדרכה אפשר להגיע לנשמה של יהודי. לכן לא הסכמתי במשך תקופה ארוכה להופיע, חייתי הרחק מאור הזרקורים כי ממש לא רציתי את התהילה או הפרסום. רק כעבור כמה שנים בסיום הרמב"ם הראשון בארץ ישראל פנו המארגנים מיוזמתם

לרבי זי"ע וביקשו את הסכמתו להזמין אותי להופעה בלעדית. משום שהרבי נתן את הסכמתו שוכנעתי שיש כאן ממד של שליחות, ויצאתי לדרך".

הכל טוב ויפה, עד שמגיעים לבמה. אחרי שנים שממלאים את הבמות הכי גדולות, והופכים לענק זמר, זה לא משפיע משהו על הנפש?

"לא אכחד, זה לא קל, אבל כשאתה שליח של משהו, ואתה יודע שכל ההצדקה שלך לעמוד על הבמה באה רק מכוח זה, במה בדיקו אפשר להתגאות? "מדי פעם כשמישהו מתחיל לדגדג, אני מתיישב לחשוב שבעצם אין לי שום דבר מעצמי, זאת הרי מתנה שקיבלתי מהקב"ה במטרה לעשות טוב יותר בעולמו וגם להתפרנס כמובן. בשנייה אחת אני יכול לאבד את הקול, זה אכן כבר קרה לי, אז במה יש לי להתגאות?"

"לכן אני משתדל לשנן לעצמי שוב ושוב שהקב"ה העניק לי הזדמנות לעורר אנשים, לשמוח אנשים ובעיקר להשפיע עליהם להיות טובים יותר באמצעות דברי התורה שאני נוהג להגיד על הבמה. זה התפקיד שלי, והוא לא שונה מתפקיד של כל יהודי אחר.

"אבל בינינו, תגיד לי אתה, כשאני יושב פה ליד אחי ר' מאניס, יהודי שהצליח להחזיר בתשובה כל כך הרבה יהודים, יש לי במה להתגאות?"

למידה

נרות לסטודנטיות החדשות

זה מביא אותנו לסיפור חייו המרתק של ר' מאניס. בהתחלה הוא מהסס: "את מי אמור לעניין הסיפור האישי שלי?" הוא שואל. רק אחרי שר' אברהם משכנע אותו שזה יכול ללמד יהודים אחרים שאפשר להגיע רחוק, הוא נעתר ומתחיל לספר:

"תקופה קצרה אחרי החתונה החלטנו לצאת לשליחות במינסוטה המרוחקת, שממוקמת במערב התיכון העליון של ארצות הברית. זה לא היה קל כי בשונה ממה שמקובל לחשוב, מפעל השליחות הבלתי נתפס שרואים היום לא התחיל על מגש של כסף, בשנים הראשונות הרבי זי"ע היה צריך להילחם כדי לשלוח אברכים לשליחות, היו רבים שחששו וסירבו. הרבי אמר אז שעוד יבוא יום שאתם תתחננו לצאת לשליחות, אבל אז תצטרכו לחכות בתור. אני פשוט רציתי את זה. כשהגענו מצאנו שם עשרה יהודים שומרי תורה ומצוות, מתוך שלושים אלף.

"עד היום אני יודע מהיכן שאבתי את תעצומות הנפש. הפעילות הראשונה שלי הייתה הקמת סמינר ללימודי יהדות לנערות, בחופשת הקיץ.

"ההצלחה הייתה מסחררת, שמונים אחוז מהבנות עזבו את הפאבליק-סקול" ונסעו מחוץ למדינה כדי ללמוד במוסדות לימוד של שומרי תורה ומצוות. חלקן הגיעו לקראון-הייטס וחלקן למוסדות אחרים.

"אלו היו שנים של התעוררות גדולה. השנים של שנות השבעים של המאה הקודמת התאפיינו בדור צעיר, עצמאי ומרדן שהיה מוכן לשינויים דרסטיים. רבים חיפשו משמעות לחייהם וכשהם

ר' אברהם ל: "אנשים שואלים איך לא מגיעים לגאווה? כשאני שומע את ר' מאניס אני לא יכול לחוש גאווה..."

הקול קול אברהם ל. פריד בילדותו

חיים, גם אם זאת הייתה החלטה לא להתחתן חס וחלילה עם גוי.

"בהמשך התחלנו להוציא קלטות מההרצאות. זה היה חידוש עצום בשנות ה'ל'".

"שלי יצאו רק בשנות ה'מ' מפטיר ר' אברהם. "הוא היה המורה שלי".

"כן אבל אתה עקפת אותי", מחייך ר' מאניס.

"בשנות ה'מ' בעקבות עבודתי כמתרגם סימולטני בשידור חי של ההתוודעויות

אחת מהם הייתה מספיק אדיבה להסביר לי בפרקטיות אמריקאית: "רבאיי, מאוד נחמד מה שהסברת, אבל אני לא צריכה את זה".

"נו מה הייתי יכול לענות לה?" הוא שואל בחיך. "את כן צריכה? היא הרי צודקת. היא אמרה את האמת בלי פילטרים. מבחינה גשמית היא לא באמת צריכה, היא יכולה להמשיך לחיות את חייה בטוב ובנעימים בלי לקיים מצווה אחת. אפילו לא יכולתי לעורר בהן זיק יהודי כלשהו

ילדות וגעגוע. תמונה משפחתית שבה נראים ר' מאניס (האח הגדול מבין האחים) ואברהם ל בשנים ההן

עם אמה שמדליקה נרות שבת, כי היא מעולם לא הדליקה, או לעורר זיכרונות מהסבתא, כי לא בטוח שאפילו אמה של הסבתא צמה ביום כיפור".

מהפך מישהו זקוק לך

ר' מאניס משתתק לפתע. נראה שהוא חוכך בדעתו אם לומר את המילים הבאות, ואז הוא מזדקף כמי שאומר: זאת השליחות שלי ואיני יכול לשתוק. "הבעיה הזאת לא נוגעת רק להן, היא נוגעת לכל אחד ואחד מהילדים שלנו. הילדים של היום חכמים מאוד, אי אפשר לעבוד עליהם לאורך זמן בלי תוכן פנימי ואמיתי.

זה דורש מאיתנו לגעת בנקודה המרכזית: 'למי נוגעת המצווה'.

"מגיעים אליי לצערי בחורים מבטים הכי שמורים שהפסיקו לא עלינו לשמור מצוות. חנכו אותם מקטנות שהם צריכים לקיים מצוות, אז מה קרה פתאום שגרם להם להפסיק? כשהם יושבים איתי הם שואלים שאלה פשוטה: אם אני לא מקיים את המצווה מה יקרה? תקרא לי שייגץ. אוקיי, אני מסוגל להתמודד עם זה.

"למה? כי חינכנו אותו מקטנות שהמצוות נועדו עבורו ולכן הוא חייב לקיים אותן. ואז חולף זמן, הוא עובר קושי כלשהו ומתחיל לחשוב לעצמו: אני צריך? דווקא נראה לי שאני יכול להסתדר בלי. "מה התשובה?" הוא שואל. "מה אפשר לענות לאותם נערים?! מה יכולתי לענות לאותן נערות? בהשגחה פרטית נזכרתי בסיפור מכוון שנתן לי את המענה הנכון. "בחור מאמריקה הגיע לפרוי ללמוד בישיבה בראשות המשפיע האגדי ר' ניסן נמינוב, מדמויות ההוד של חסידי חב"ד לדורותיהם, מי שהיו ועודם מודל לחיקוי לאלפי חסידים. כמי שהיה כל כולו קודש להשם נודע ר' ניסן כמחנך קפדן שדרש עבודה בקבלת עול".

"כאשר הבחור הגיע לישיבה, הוא נכנס למשרד, התייצב מול ר' ניסן וביקש: "אני צריך להתקשר לאמא שלי, האם אפשר להשתמש בטלפון?"

"ר' ניסן הרים אליו זוג עיניים חודרות, וחזר על המילים: "אני? צריך? מה הפירוש? היום אי אפשר לעשות דבר כזה לבחור, אבל בשנות ה'כ' יהודים עוד חיו בהשגות כאלו. בהתחלה הבחור חשב שאולי המשפיע לא שמע נכון, והוא חזר שוב: "אני צריך להתקשר לאמא שלי, והמשפיע מסתכל עליו בעיניו החודרות ושואל שוב בפליאה: מה הפירוש אני ומה הפירוש צריך? ארך לבחור, שהיה פיקח, זמן מה כדי להבין את המסר ואז תיקן מייד: 'אמא צריכה שאתקשר אליה, היכן נמצא הטלפון?"

"ר' ניסן חייך אליו ואמר: הו, הטלפון נמצא כאן. אבל תזכור: אסור לשקר.

"מה שהוא התכוון לומר לו הוא שכשאתה אומר שאתה צריך להתקשר לאמא שלך, אתה לא אומר אמת. כשבחור נוסע לו מסביב לעולם הוא לא באמת צריך להתקשר לאמא שלו.

"ואז הבנתי יסוד חזק באידישקייט. בחור אומר: 'אני צריך להניח תפילין'. 'אתה צריך להניח תפילין?' על מי אתה עובד? אתה לא צריך להניח תפילין. זה ממשיך: אני צריך לשמור שבת. אני צריך לאכול כשר. אני צריך להתפלל במניין. שקר. אתה צריך? לא שאתה לא רוצה חס וחלילה, אתה פשוט לא צריך. מבחינה

גשמית אתה יכול לחיות את כל החיים שלך עלי אדמות בלי זה, ויש לצערנו מספיק יהודים שאכן חיים כך כל החיים. "אז מי כן מבקש ממך? הקב"ה. הוא ממש, מעוניין בכל מצווה ומצווה שלנו. בדיוק בגלל זה הוא ברא אותנו. "לומר אתה צריך? זהו שקר. האמת היא: 'צריכים את זה ממך'. האמא צריכה את זה ממך, הקב"ה רוצה את זה ממך, לא אתה צריך. אל תהפוך את הסיפור." ר' מאניס נעצר לשנייה כדי לתת לדברים להתעכל וממשיך: "נראה לך מופרך? תסביר לי את הפסוק בשיר השירים: 'פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי'. 'בעל התניא' שואל עוד יותר, מה פירוש המילה 'תמתי'?"

ר' אברהם ממנהר להשיב: "יש פשט שזה מלשון תאומה". "זה פשט אחד", אומר ר' מאניס. "הרבי הוקן כותב שזה מלשון שלמות, תם ונשלם. הקדוש ברוך הוא אומר כביכול ליהודי הפשוט, כן, אתה ולא אחר משלים אותי."

"את עוצמת ההשפעה של הנקודה הזאת ראיתי אצל הנשמות הכי נידחות. אם הם מבינים שהקדוש ברוך הוא רוצה אותם, כל השאלות שלהם פשוט נעלמות. אם הוא מעוניין בי אני לא יכול לדחות אותו."

"כשאתה אומר להם שהם צריכים, שהם חייבים, הם אומרים: 'לא תודה'. כשאומרים להם: השם ממש רוצה אותך, סוף כל סוף ליהודים יש נשמה שהיא חלק אלוהי ממעל כפשוטו, וכשאבא מבקש הם לא יסרבו".

השפעה

מי צריך את מי

"הרעיון הזה נכון בעיניי לא רק ליהודים רחוקים, אלא גם לכל אחד ואחד מאיתנו", הוא אומר בפסקנות. "כשאתה מחנך את הילד שלך שהוא חייב, ייתכן שבאזיה שהוא שלב הוא יחליט: עשיתי עם עצמי חושבים והגעתי למסקנה שאני לא חייב, אני יכול להסתדר בלי זה. אבל כשאתה מחנך אותו שיש אבא בשמיים שממש מבקש את זה מאיתנו, הוא ירגיש שמה שהוא עושה באמת חשוב".

"וזה הגדלות של הקב"ה, שהוא יתברך, הכל יכול שלא צריך להגיע לאף אחד, אומר לנו: 'אני רוצה אותך'. במקום שאתה מוצא גדלותו שם אתה מוצא ענוותנות. הוא עד כדי כך עניו כביכול, שהוא החליט שהוא רוצה אותנו."

"למה? לא אמור לעניין אותי. אני אפילו לא שואל למה. בשביל זה הוא ברא אותי,

ובשביל זה הוא ברא את העולם. כי הוא צריך אותי. 'לא בחרתי לבוא לעולם', הוא אומר את המשפט המכונן שלו. "אם זה היה תלוי בי לא הייתי נולד. אבל אם הוא בחר להוריד אותי לעולם, סימן שהוא צריך אותי, בלעדיי ובלעדי המצוות שלי העולם שלו לא מושלם. אז אני שואל אותך, אם הבורא אומר לך שהוא רוצה אותך ואת המצוות שלך, אתה תגיד לו 'לא, אני לא צריך?!'"

גדול מדי בשבילו. אין שום הגבלה, קטנה כגדולה. על תעשו אותו לבעל גבול". "שאלת אותי מקודם איך לא מגיעים לגאווה", מצטרף ר' אברהם לשיחה. "נו, תגיד לי אתה אחרי מילים כאלו אפשר בכלל להתגאות?" "גם לאחי יש סיפורים על יהודים שזכו לשוב בתשובה בזכות השירים שלו", מפרגן ר' מאניס. "ור' אברהם נאות לספר: 'לפני כמה שנים פגשתי ברחוב זוג הורים בלבוש חסידי שטיילו עם ילדיהם. כשהאבא

יהודי להחליט החליט שעד כאן, גם הוא חוזר בתשובה, והנה הוא עומד מולי עם המשפחה המפוארת שוכה להקים. "כוח של ניגון יהודי", מפטיר ר' מאניס. "הכוח של ר' יו"ט ערליך", מצטנע ר' אברהם, ומשחרר לנו סקופ: "אני מאוד רוצה להוציא עוד אלבום עם שירי ר' יו"ט ערליך, גם אלבום נוסף של ניגוני חב"ד בדרך".

אין ספק שהקוראים ישמחו לשמוע על כך. וזה בדיוק הזמן לשאול: לאחרונה רואים אכן יותר ויותר אומנים שנוטים

בקדחתנות. ואז מצביע על המקום המשוער שבו עמד הנגמ"ש שעלו פיקד. מתוך חרץ הפריסקופ הוא ראה אז מראה מבעית: מכל הגנות, מהחלונות,

"הסוד הוא להישאר אנשים רגילים בצל התהילה". האחים פרידמן בשיחה עם כותב השורות

להם: 'אני עושה את זה בשביל הילדים שלי. מי שרוצה ליהנות מוזמן'. זה כל כך הצליח שבהמשך אף תרגמו את השירים ללשון הקודש והוצאו את 'אוצרות היהודים'. "כך גם כשהתחלתי להוציא את האלבומים עם ניגוני חב"ד. הרבה אנשים אמרו לי מי יקשיב לזה בכלל, אולי חבד'ניקים. אך ברוך השם הנחת הכי גדולה שלי היום, שכשאני מגיע לשיר הדבר ראשון שמבקשים ממני הוא: 'תשיר איזה ניגון חב"די טוב!'"

בשנים שבהן היה נראה שהמוזיקה הולכת לכיוון אחר, לא חששת להישאר מאחור ואולי להפוך ללא רלוונטי? "לא, כי אם אני רואה בשירה שליחות, אני יודע שיש קווים שלא אחצה אותם, לא זו השליחות שלי. זה מחוץ לתחום. בתוך המסגרת של מוזיקה חסידית אותנטית יש הרבה סגנונות שאפשר לשלב שעדיין משאירים את המוזיקה טהורה ונקייה. לדוגמה בכל אלבום שלי יש שירי הורה. אני מאוד אוהב מוזיקה מזרחית, זה מוסיף צבע לאלבום, בלי צריך ללכת לרעות בשדות זרים".

איך קובעים מהו שיר ראוי מבחינה רוחנית?

"האמת שאני מאוד מקפיד על טקסטים. אני מקבל אין ספור שירים חדשים, כל הזמן. הדבר שהכי מעניין אותי, כבר בהתחלה, מהן מילות השיר, איזה מסר הן באות לבטא. חיזוק? עידוד? תקווה? כל שיר צריך לעורר את האדם, להניע אותו וללמד אותו משהו."

"קח לדוגמה את השיר 'ריבון העולמים'. הוא הגיע אליי אחרי שהוקלט, אך הבנתי מייד שיש בו משהו מיוחד, ואני שמח שהייתה לי הזכות לבצע אותו. "עם זאת למדתי במשך השנים שלכל שיר יש כתובת שלו ואת הזמר שבחלקו תיפול הזכות לרגש או לשמח אותו יהודים. היו גם כמה פעמים שהגישו לי שיר ודחיתי אותו ואחרי זה הרגשתי שהפסדתי".

המסר לזכור כל הזמן

ועדיין אחרי הכל גם הצורך להתפרנס משחק תפקיד. מהיכן האומץ להגיד: אני לא משנה כיוון, גם בזמנים שהיה נראה שמי שלא יצטרף לגל ייעלם מהמפה? "אני הוכחה ניצחת שזה לא נכון. יהודי צריך לעשות את מה שהוא חושב שנכון, פרנסה הקדוש ברוך הוא נותן. ומסתבר שהוא החליט שלי צריכה להיות פרנסה, לא משנה מה יהיה. יש לו מספיק דרכים להראות לי ולכולנו שהוא אוהב אותנו ודואג לנו."

"אחי ר' מאניס הזכיר מקודם את המילים מ'מזמור לתודה': 'עבדו את ה' בשמחה'. באוסטרליה היה חסיד חב"ד מפורסם ר' יצחק גרונר, הוא היה יהודי מאוד חשוב. אני זוכר שכשהוא היה מדבר בהתוועדויות הוא היה אומר: 'הוא עשנו ולא אנחנו, בא' ואז היה שואג בקולו האדיר: 'חבר'ה תזכרו, אדם לא עושה את עצמו לבד. הוא עשנו, לא אנחנו'. וכמו שאחי ר' מאניס אמר יש לו תוכנית עבורנו, אז אין ספק שהוא גם דואג לנו".

מתוקף עבודתך אתה מוזמן לשיר גם בפני קהלים שזו להם הפעם הראשונה לפגוש יהודי שומר תורה ומצוות, איך זה משפיע עליך ואיך זה משפיע עליהם? "קודם כל עשיתי לעצמי כלל להקפיד להופיע בכל מקום בעולם בלבוש החרדי שלי, וכשאני יכול אני אפילו מקפיד לעטות לגופי סירטוק וכובע. כך שגם כשאני שר שירי קודש כמו 'תניא' או כל שיר אחר, לא אשנה את ההברה שלי כדי להתאים אותה לקהל, ודווקא האותנטיות היא זאת שמחברת אותם. לגבי עצמי, יש לי כלל פלדה: לא לוותר על שלוש תפילות במניין, גם כשאני צריך להגיע למקומות הכי רחוקים בעולם, וכמובן לעולם לא לוותר על שיעורים יומיים קבועים בגמרא וחסידות."

"הרבי גם יעץ לי לשים מול הקהל כסף בקופת צדקה, ומאז אני לא מוותר על זה. באחת הפעמים הרבי גם נתן לי בחלוקת הדולרים שני דולר, והורה לי לשים בקופת צדקה דולר אחד לפני שאני מופיע, ודולר שני אחרי שסיימתי כדי להודות על ההצלחה. מאז אני מדבר על המסר הזה בכל פעם שאני מופיע מול קהל, וברוך השם קיבלתי תגובות מאנשים רבים שמעידים שאחרי שאימצו את הרעיון, הם ראו ברכה עצומה במעשי ידיהם".

לקראת סיום: מה המסר שהייתם רוצים להעביר לקוראים?

ר' מאניס: "אל תשקרו לילדים שלכם. אל תגידו להם: 'אתה צריך לקיים מצוות', תגידו להם את האמת: הקדוש ברוך הוא צריך שתקיים מצוות, הוא ממש זקוק לזה, לכן הוא ברא אותך. מניסיון הם לא יאכזבו".

ר' אברהם: "תמיד בימים שלפני פסח אני נזכר בוורט ששמעתי מידידי ורעי המלחין האגדי ר' יוסי גרין. בשרפת חמץ אנתנו שורפים עם החמץ גם את הכף, גם את הנוצה וגם את הגר. שאל אחד האדמו"רים: 'מה חטא הנר? הוא הרי לא נגע בחמץ, מדוע שורפים אותו? אלא נר שמסכים לקחת חלק בלמצוא חמץ אצל יהודי, מגיע לו להישרף. כי אצל יהודי צריך לחפש רק את הטוב שבוודאי קיים אצלו. אז חפשו את הטוב".